

МЕХАНІЗМИ САМОРОЗГОРТАННЯ ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ІНТЕГРАЦІЙНО- ДЕЗОРГАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Максименюк М.Ю. (м. Запоріжжя)

В статті дається аналіз саморозгортання етнонаціональних конфліктів в умовах сучасних інтеграційно-дезорганізаційних процесів, дається визначення «механізму саморозгортання етнонаціонального конфлікту», різні точки зору на механізм саморозгортання, детермінанти етнонаціональних конфліктів та шляхи їх подолання.

Ключові слова: механізм, механізм саморозгортання конфліктів, етнонаціональний конфлікт, суперечність, деструктивні відносини, типологія конфліктів.

Вступ

Механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів - це засіб розв'язання суперечностей етнонаціонального конфлікту чи процесу, послідовну реалізацію дій, які базуються на основоположних принципах, цільовій орієнтації, функціональній діяльності з використанням відповідних їй методів вирішення конфліктів і спрямовані на досягнення визначеної мети. Механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів – це виявлення їх причин і наслідків подолання деструктивних явищ, складова частина системи управління, що забезпечує вплив на фактори, від стану яких залежить результат діяльності управлінського об'єкта. До того ж механізмом може бути сама держава, якщо розглядати її як форму суспільного самоуправління.

Мета статті:

- проаналізувати поняття «механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів»;
- виявити різні точки зору на механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів;
- розкрити причини етнонаціональних конфліктів та обґрунтувати їх типологію.

Обговорення проблеми

Механізми саморозгортання етенонаціональних конфліктів - це система знань про сутність, закономірності дії та правила застосування методів та засобів впливу держави на протікання етнонаціональний процесів, спрямованих на досягнення цілей державної етнонаціональної політики; сфера діяльності держави для цілеспрямованого впливу на поведінку учасників етнонаціональний процесів з метою забезпечення пріоритетів гуманізації етнонаціональних відносин; це організуючий і регулюючий вплив держави на етнонаціональні політику з метою її впорядкування та підвищення результативності. Результати досліджень В.Князева, В.Бакуменка та інших дають можливість кваліфікувати механізми державного регулювання як засоби та інструменти економічного,

організаційного та іншого впливу, у нашому випадку, етнонаціональних відносин. Аналогічної думки дотримується В.Г.Воронкова, яка визначає механізми саморозгортання етнонаціональних конфліктів як сукупність економічних, мотиваційних, організаційних і правових засобів цілеспрямованого впливу суб'єктів держи на узгодження інтересів учасників етнонаціонального процесу. В основі саморозгортання етнонаціональних конфліктів лежить державне регулювання етнонаціональної сфери, без якого неможливо зрозуміти його сутність, основні напрями розвитку та шляхи удосконалення етнонаціональної сфери. Ф.Шамхалов під механізмом протидії конфлікту у широкому розумінні визначає механізм практичної реалізації державної влади, а у вузькому - конкретний засіб впливу держави на суспільство для вирішення поставлених завдань або розв'язання протиріч.

Аналізуючи різноманітність підходів до розуміння механізмів саморозгортання етнонаціональних конфліктів, відзначимо, що підхід до формування поняття «механізм саморозгортання» базується на основі системного підходу за допомогою регулювання етнонаціональної сфери, формування парадигми етнонаціонального розвитку всіх національних меншин в контексті розвитку титульної нації. Механізм державного регулювання – це створена складна система, призначена для досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, сукупність правових норм, методів, засобів, інструментів державного впливу на об'єкт управління. Цей підхід можна зобразити у вигляді логічного ряду шести послідовностей, в якому механізм - це сукупність цілей - структури - норм - методів - засобів – інструментів. Категорія «механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів - це сукупність організаційно-економічних методів та інструментів, за допомогою яких виконуються взаємопов'язані функції для забезпечення безперервної, ефективної дії відповідної системи (держави) на підвищення функціонування етнонаціональної сфери. Вчені вважають, що причини міжетнічних конфліктів слід розглядати в контексті більш загальних теорій. Майже всі психологічні концепції враховують соціальні причини між групових конфліктів і причини соціальної конкуренції і ворожості, що проявляються в діях чи уявленнях. У науковій літературі та в практиці є різні визначення категорії «механізм», яка є багатоаспектною. Категорія «механізм» у перекладі з грецької «mechanē» означає «зброя», «машина»; у першому визначенні - це послідовність станів, процесів, які визначають собою які-небудь дії, явища; у другому - система, пристрій, який визначає порядок якого-небудь виду діяльності. Під «механізмом» розуміють внутрішній устрій, систему, наприклад, державний механізм управління. Механізм – це сукупність станів і процесів, з яких складається будь-яке фізичне, хімічне, фізіологічне, психічне чи інше явище, наприклад, механізм мислення; це процес визначення залежності цілей менеджменту від особливостей організації, яка може бути централізованою і децентралізованою. Термін «механізм» в наукових доробках вчених дістав

особливого розвитку в постсоціалістичних країнах у другій половині 60-х років, коли науковці навперебій заговорили про «господарський механізм економічної системи», прагнучи акцентувати увагу на конкретній рушійній силі системи, що функціонує. Т.Парсонс застосовував поняття «механізм» в контексті інтегративної комунікації, яка впливає на мотивацію суб'єктів системи, детермінуючи їх бажання й засоби здійснення цих бажань. М.Вебер використовував поняття «механізм» як інтерпретацію соціальної дії, найважливішим атрибутом якої він вважав «орієнтацію на іншого (інших)», що передбачає взаємне очікування відповідної поведінки всіх, хто бере участь у соціальних відносинах. Л.Козер стверджував, що у соціумах діють механізми соціальної стабілізації та соціальної дезінтеграції, які є досить суперечливими тенденціями суспільств. О.Даніл'ян відмічає, що «механізм раціоналізації дії суб'єктів здійснюється в певній сфері під егідою законів, моральних, релігійних і культурних норм, правил, традицій, політичної й економічної доцільності». Термін «механізм» у технічному дискурсі розглядається як сукупність пристроїв, які перетворюють дію (рух) одного тіла на дію (руху) іншого, а також спосіб їх поєднання; аналіз будь-якої структури має бути діалектично доповненим дослідженням способів передачі й трансформації взаємовпливу елементів системи. Універсальне тлумачення поняття «механізм» являє собою систему, пристрій, що визначає порядок певного виду діяльності, послідовність станів, процесів та певну дію, явище. Поняття «механізм» тісно пов'язане з поняттям «технологія». Дж.Гелбрейт дає визначення поняттю «технологія» як «систематизованого» (системного) застосування знання для вирішення практичних завдань. М.Марков визначає «технологію» як спосіб реалізації конкретного складного процесу шляхом поділу його на підсистеми послідовних взаємопов'язаних процедур та операцій, які виконуються більш-менш однозначно і мають своєю метою досягнення високої ефективності. Механізм більш змістовно й глибоко характеризує перебіг процесів у сучасному суспільстві, аніж «технологія», оскільки передбачає виокремлення не тільки структурних і технологічних моделей, які встановлюють взаємозв'язок і порядок черговості елементів – ступенів, а й свідчить про динаміку, форми й методи переходу від одного ступеня до іншого, що дозволяє більш адекватно виразити динаміку та своєрідність трансформаційних процесів в Україні. Як відмічає Дзьобань О.П., «у найзагальнішому плані механізм являє собою певний спосіб реалізації об'єктивних законів взаємозв'язку системи й соціокультурного середовища в умовах світових глобалізаційних процесів та їх впливу на всі сфери суспільно-економічного життя». В контексті аналізу понятійного інструментарію державного регулювання поліетнічного соціуму механізм являє собою комплекс спеціалізованих і законодавчо закріплених форм і методів створення та використання ресурсів (фінансових, організаційних, інвестиційних) для забезпечення розвитку і соціальних потреб громадян; методичні, організаційні та правові положення і заходи, що забезпечують функціонування поліетнічного соціуму. Поняття «механізму» передбачає

наявність чітко вираженої інтелектуальної складової та цілепокладання, цілеспрямованого впливу інституцій, що справляють вплив на ефективність функціонування поліетнічного соціуму, які б дозволили більш адекватно осмислити динаміку подолання етнонаціональних конфліктів. Механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів в умовах сучасних інтеграційно-дезорганізаційних процесів детермінується політичним процесом, зміст якого можна розглядати як різні форми взаємодії політичних суб'єктів. Поняття «конфлікт» для цілого ряду зарубіжних і вітчизняних дослідників виступає явищем, властивим самому феномену влади, яка асоціюється з протиставленням, санкціями, примушуванням та іншими «негативними проявами», тому більшість авторів включає конфлікт у число невід'ємних елементів владних відносин. Деякі філософи стверджують, що політика вже сама по собі виступає не чим іншим, як глобальним конфліктом. Для західної науки з її багатими традиціями в сфері конфліктологічної парадигми взагалі характерною є виключна поліваріантність методологічних оцінок і підходів до визначення політичного конфлікту. Теоретики конфлікту від К.Маркса до Г.Зіммеля вважали, що конфлікт є іманентна характеристика соціального розвитку. Конфлікт – це фаза розвитку суперечності(в т .ч. економічної), в якій сторони конфлікту стають антагоністичними або полярними, заперечують одна одну й переходять у більш розвинуте явище чи процес з якісно новими формами ви яву попередніх суперечностей: антагоністичні, несумісні інтереси, цінності й цілі між окремими індивідами, колективами, соціальними прошарками, верствами і класами. Вирішення конфлікту відбувається у відкритих суперечливих діях, зіткненнях названих суб'єктів на індивідуальному, колективному, суспільному, міждержавному та інтернаціональному рівнях. Механізм саморозгортання етнонаціональних конфліктів - це теоретична і практична боротьба суб'єктів етнополітики (мобілізованих груп) за владу з метою модифікувати , трансформувати чи зберегти соціальний порядок, політичні статуси та інститути. Політичний конфлікт розглядається як екстремальний стан політичних дій тих чи інших інститутів, що представляють інтереси великих соціальних груп, як протистояння різних політичних сил з тих чи інших питань. Разом з тим політичний конфлікт є невід'ємною рисою світу політики, її збуджуючим початком. З політичними конфліктами часто пов'язані розбіжності, протиборство сторін зіткнення інтересів і т .п. Це не тільки категорія політології, але й мова теорії політики, образ мислення політика. Етнополітичні конфлікти виникають через те, що існують відмінності інтересів, протиборство і боротьба соціально-професійних, етноконфесійних та інших груп, верств в процесі перерозподілу та реалізації політико-державної влади , оволодіння провідними позиціями (президента, депутата, міністра, судді, лідера політичної партії тощо) в інститутах і структурах влади. Серед джерел етнополітичних конфліктів – ієрархічність статусно-рольової структури політичної сфери; нерівномірність розподілу

політичних прав і свобод, форм і рівнів участі в політичному житті; відмінності в політичних культурах як способах політичного мислення і дії великих соціальних груп. Предметом етнополітичного конфлікту являються специфічні (неділимі) ресурси - влада, повноваження, що передбачає особливу жорстокість політичних конфліктів і особливу значущість в них силових сторін. Тому політичний конфлікт передбачає мобілізацію найбільшої кількості прихильників кожною із конфліктуючих груп, що відрізняє політичний конфлікт від юридичного, правового. В той же час і сьогодні відбуваються дискусії відносно змісту вказаної категорії, незважаючи на класичні визначення, які представлені в роботах Л.Козера, К.Боулдінга, Р.Дарендорфа. На думку Р.Дарендорфа, базові засади теорії конфліктів заключаються в наступному: 1) будь-яке суспільство змінюється, суспільні зміни відбуваються завжди і всюди; 2) будь-яке суспільство завжди демонструє ознаки незгоди і конфлікту, суспільний конфлікт присутній завжди і в усьому; 3) для будь-якого суспільства характерним є насилля однієї частини до іншої. Згідно М.Дюверже, характерним є формування теорії на поняттях конфлікту та інтеграції з врахуванням біологічних, психологічних, демографічних, географічних, суспільно-економічних та культурних факторів. В результаті цього аналізу він робить висновок, що в будь-якому суспільстві існують конфлікти, інтеграції та еволюції, при чому ніколи не усуваються конфлікти як такі. М.Дюверже в доробку «Вступ в політику» (1964) намагається аналізувати із змістовних позицій суперечності, виявляє природу горизонтальних і вертикальних політичних конфліктів, постільки конфлікти між індивідуумами, групами і класами одного рівня істотно відрізняються від суб'єктами і об'єктами влади в такій же мірі, як боротьба в рамках політичного режиму – від боротьби за режим. Аналогічною є відмінність між відкритими конфліктами демократичних систем і прихованими конфліктами систем недемократичних. Політичні конфлікти, на думку М.Дюверже, зосереджені біля проблеми влади, що характеризується з різних сторін, хоча визначальними в них є суспільно-економічні фактори.

Європейський дух цієї теорії значно відрізняється від американського, який демонструє К.Дойч в доробку «Політика і управління» (1970) розділяє солідарні і конфліктні системи у відповідності з тим, що слугує їх об'єднуючою ланкою – взаємна користь чи взаємне зіткнення інтересів. На його думку, існують лише змішані системи з тим чи іншим домінуючим фактором, проте його система зосереджена на солідарних системах, а конфліктні виступають як проблема, яку слід вирішувати. Саме тому англосаксонська політологія перетворилася на один із самих впливових наукових напрямків – в теорію регуляції конфліктів, володіння конфліктною ситуацією. Теоретичні підходи Д.Аптера, які розвиваються в доробку «Вступ у політичний аналіз» (1973) найбільш наочно демонструють, що однією з головних тем американської політичної науки є дослідження проблематики конфліктів. У відповідності з концепцією Д.Аптера, існує три ступеня і три форми суспільних конфліктів в залежності від того, чи

відбувається зіткнення переваг (кооперація), інтересів (конкуренція) чи основних цінностей, і тільки в останньому випадку можливо говорити про дійсний, відкритий конфлікт. Отже, головне питання заключається в тому, як трансформувати конфлікти цінностей в конфлікти інтересів, тобто в конкуренцію чи прямо в кооперацію. Практична направленість такого підходу не в тому, щоб озброїти політиків теоретичним інструментом, а у формуванні установлень суспільної свідомості, сумісних з регулюванням, перетворенням конфліктів. Як відмічає Д.Аптер, американська політична система частіше критикується за те, що дві великі політичні партії декларують одні й ті ж цінності, тому між ними неможливий дійсний конфлікт, а саме істотні їх розбіжності набувають форму конкуренції, а в деяких питаннях переважає навіть кооперація. Таким чином, масштабах всього суспільства стає можливий консенсус. Тому теорія Д.Аптера співзвучна тим концепціям демократії, які присвячені боротьбі конкуруючих еліт за владу, а також кооперації елітарних груп, які прийшли до влади в різних сферах суспільного життя (хоча мова йде про політичну, воєнну, економічну і культурні еліти). В результаті розвитку цих процесів урегулювання конфліктів стає прерогативою конкуруючих еліт, які потребують від мас підтримки. На думку Д.Аптера, в країнах, що розвиваються, і в яких політична система знаходиться на стадії становлення, конфлікти є закономірним явищем, так як теорія модернізації зумовлює швидкі і радикальні зміни, що направляються елітою, яка стоїть на чолі модернізаційного процесу. Все це нашоухується на супротив суспільства, загостряє конфлікти, проте в подальшому розвиток націлюється до «системи примирення», близької до принципу поліархії Р.Даля («Поліархія», 1971). Р.Даль вважає, що основами для урегулювання конфліктів є взаємна гарантія терпимості до інтересів один одного зі сторони груп, які приймають участь в конфлікті цінностей. Принцип поліархії на протигагу ідеальній демократії націлений на пошук реалістичних, найбільш істотних критеріїв реальної демократії, саме тому система урегулювання конфліктів займає центральне місце в проблематиці демократії. Велике значення у ви вченні етнополітичних конфліктів являє собою політична концепція П.Бурдьє, яка актуальна вже тому, що її автор, виходячи з теоретичних посилянь конфліктологічної парадигми, пропонує свій підхід до трактування сутності і динаміки політичних конфліктів. Сьогодні цей підхід уявляється більш релевантним щодо суспільних процесів на початку ХХІ ст., так як формування соціальних класів, груп та їх агентів, конфліктних і конкурентних відносин пов'язується з нерівним розподілом капіталу – економічного, культурного, соціального, престижного. Складна структура класів, соціальних груп та їх фракцій, а також сукупність капіталів та видів власності і складає соціальний простір. Економічні та культурні відмінності між цими групами складають об'єктивний критерій, що відрізняє одну групу від іншої. Соціальний простір включає конкретне поле діяльності, де і відбуваються конфлікти в різних формах. Політичні, економічні, духовні та

інші конфлікти і є зіткнення вказаних соціальних сил на відповідних полях за задоволення чи захист своїх інтересів. При цьому конфліктні не тільки інтереси великих соціальних груп, не тільки дії політичних партій, які відображають ці інтереси, але й уявлення в голові самого індивіда відносно програм і кандидатів на владні статуси і ролі. При всіх багато чисельних підходах до визначення соціально-політичного конфлікту більшість сучасних авторів – від К.Боулдінга до А.Ага і П.Бурдьє – солідарні відносно загальних рис конфліктів. Перш за все слід відрізнити категорії суперечності від конфлікту.

В основі механізму саморозгортання етнонаціональних конфліктів в умовах сучасних інтеграційно-дезорганізаційних процесів суть категорії «суперечність», яка традиційно пов'язувалася з багатоманітністю елементів єдиного цілого. Суперечність і є відношення особливого роду між елементами цілого, які виникають при появі будь-якої незгоди, невідповідності в структурі цілого. Постільки ж абсолютно стійкої відповідності не в одному реальному предметі немає, постільки суперечність носить універсальний характер. І хоча історія показує, що глибокі релігійні, ідеологічні і політичні відмінності, як правило, ведуть до конфліктів, останні не носять неминучого характеру. Конфлікт може бути представлений як момент загострення у розвитку суперечностей. При цьому конфлікт, який виникає, може бути представлений як момент загострення у розвитку суперечностей. При цьому конфлікт не обов'язково долає суперечності, які народжуються в результаті конфлікту: якщо суперечність, що виступає основою політичного конфлікту, може не усвідомлюватися учасниками політичних відносин, то конфлікт завжди усвідомлюється і передбачає певні дії сторін один проти одного. Етнополітичному конфлікту передують соціальна напруга, формування переконань, таємної ворожнечі і підозри між суб'єктами майбутнього конфлікту, усвідомлення розходжень в інтересах, устремління до домінування і реваншу. Політичний конфлікт – це такий тип діалектичної взаємодії, умовою якого є сукупність уявлень суб'єктом про себе самих (свої мотиви, цілі, цінності тощо), опонентах (їх мотивах і цілях), соціальному середовищі, в якому відбувається конфлікт. Таким чином, суперечність, яка виступає основою політичних відмінностей, може і не привести до відкритого протистояння, в той час як політичний конфлікт має відкриті форми протистояння і, як правило, усвідомлюється учасниками. Мова йде про уявлення суб'єктів про самих себе і один одного, а також про умови, в яких розгортається конфлікт. Аналіз конфліктних взаємовідносин потребує відповіді на ряд питань: хто виступає учасником (суб'єктом) конфлікту; який предмет політичного конфлікту; як розгортаються конфліктні протистояння; в чому заключаються найбільш ефективні технології та інструментарій вирішення та урегулювання конфліктів. Етнонаціональний конфлікт не уявляє собою унікального феномена суспільного життя, на нього розповсюджуються загальні характеристики будь-яких соціальних конфліктів. Суб'єктами в етнонаціональних конфліктах можуть виступати як окремі індивіди, так і

самі різноманітні соціальні групи, інтереси яких зіштовхуються, і при цьому владні ресурси як розподільчий інструмент виступають об'єктом протиборства. Предметом конфлікту, тобто тим, з приводу чого виникає конфлікт між сторонами, можуть виступати два види дефіциту: позиційний конфлікт (тобто дефіцит соціальних позицій – соціальних статусів, ролей) і дефіцит джерел (тобто дефіцит певних матеріальних чи духовних ресурсів). Конфлікт виникає тільки в тому випадку, коли сторони мають отримати зиск за рахунок інших. З політичної точки зору це означає боротьбу за політичне домінування. Умовою реалізації цієї цілі є володіння реальним політичним капіталом (фінанси, право, репресивний апарат тощо). Звідси слід зробити висновок, що в політиці відбувається боротьба не тільки за монополію застосування інструментів влади, її ресурсів, але й за монополію розроблення і розповсюдження принципу легітимного розподілу соціального миру і тим самим – за монополію мобілізації груп. Особливу увагу слід звернути на фактори етнополітичного процесу, що призводять до конфліктів, так як в конфліктному протистоянні існують два основних шари: 1) верхній, що визначається соціально-політичними і соціально-економічними параметрами; 2) нижчий – цінності і традиції, які свідчать про наявність чи відсутність «культури згоди» в суспільстві. Цей нижчий шар більше всього співвідноситься з власне процедурними факторами і визначає орієнтацію на сумісні чи односторонні рішення. При цьому суб'єктивні передумови (перш за все соціально-культурні і соціально-психологічні) вплетені в тканину об'єктивних (економіко-політичних) так тісно, що часто їх дослідження уявляється надзвичайно тяжкою справою. Україна – поліетнічна держава, в якій тривають трансформаційні перетворення, визначальною ознакою яких є докорінна зміна основ соціально-економічного та політичного буття суспільства, які супроводжуються дезінтеграційними, дестабілізаційними процесами, в тому числі й у етнополітичній сфері. В українській науці етнополітична проблематика все ще лишається малодослідженою галуззю знання. Тим часом, важливість та актуальність цієї проблематики обумовлюється геополітичним становищем України, зокрема, сусідством з Росією з її „гарячими точками”, які безпосередньо чи опосередковано все ж можуть негативно позначитися на етнополітичній ситуації в нашій країні. На виникнення етнополітичних конфліктів, як і будь-яких інших, впливають як об'єктивні, так і суб'єктивні чинники. Об'єктивні – це обставини, пов'язані переважно з умовами буття, до яких належить етнічна нерівність, неоднаковий доступ до ресурсів, освіти, представництва в державних органах влади тощо. Суб'єктивні чинники пов'язані з усвідомленням цих причин відповідними етнічними групами, які відчують себе ущемленими в якомусь важливому для себе сенсі. За умови, коли незбіг інтересів не сприймається, не відчувається етнічними групами, то конфлікти не виникають. Коли ж більшість етносу усвідомлює своє нерівноправне становище у порівнянні з іншими етнічними групами, то відносини розгортатимуться за схемою конфлікту.

Етнонаціональний конфлікт – це конкурентна ситуація, причиною якої може бути об'єктивна альтернатива, неприйнятна для однієї зі сторін, що викликає невдоволення і спонукає до дій стосовно зміни ситуації. Слід враховувати те, що найбільш загальні причини конфліктів у реальному житті отримують форму конфліктуючих факторів – своєрідної проекції головних джерел боротьби (багатства, влади, престижу, достоїнності) на конкретні умови. У політично організованому суспільстві завжди є об'єктивні і суб'єктивні передумови для політичних конфліктів, так як в суспільстві завжди існують групи людей, що мають протилежні, несумісні інтереси. До конфліктуючих сторін може відноситися: правляча група, клас, частина класу, етнічна, національна група, народ, держава, уряд, окремі категорії суспільства тощо. Згідно з теорією М.Дюверже, до факторів виникнення і розвитку політичних конфліктів слід віднести наступні: біологічні, психологічні, демографічні, географічні, соціально-економічні. Розглянемо деякі з них. Перша група факторів: загальні соціально-політичні фактори - політичний режим, особливості політичної системи і в цілому політичних відносин здійснюють серйозний вплив на рівень соціальної напруги і конфліктності в суспільстві. Розпад примусової системи стримувань і контролю в сукупності з великою свободою виявлення думок і доступу до інформації являються тими факторами, які неминуче ведуть до загострення соціальної ситуації і визріванню політичних конфліктів. Друга група факторів: соціально-економічні фактори, які здатні породити серйозні політичні протистояння: так, фактор економічної нерівності традиційно розглядався як одна з головних основ соціальних хвилювань і політичних потрясінь. Фундаментальне обґрунтування цей фактор отримав у класовій теорії К.Маркса, яка відповідала історичному контексту. Нерівність у розподілі засобів виробництва і соціальних благ, а також нерівність життєвих шансів, яка витікала звідси, розглядаються сьогодні в якості найважливішої причини конфліктів. Крім суспільної нерівності, економічні фактори включають в себе економіко-географічні характеристики виробництва, престижність того чи іншого виду діяльності, її складність, тяжкі умови і складові, зумовлені специфічними особливостями тієї чи іншої галузі. Третю групу факторів конфліктів: етнокультурні стимулятори політичних конфліктів. Мова йде про наявність перш за все негативних стереотипів у відношенні представників інших етносів і приписування їм негативних установок у відношенні себе. Ці стереотипи, а на їх основі і конфлікти, породжуються розподілом і визнанням. Четверта група факторів конфліктів: соціально-психологічні, особливо соціально-демографічні: психологія віку, статі відображається на емоційних та інших аспектах поведінки людини. Важливою умовою зародження і розгортання політичного конфлікту виступають ресурси: гроші, час, знання, інформація, зв'язки, суспільний стан, наявність сили (воєнної, моральної тощо).

Таким чином, етнонаціональні конфлікти детермінуються етнополітичними конфліктами і породжуються багатьма різноманітними факторами, ні один із яких не може займати пріоритетне положення.

Напроти, ці фактори зумовлюють соціальну основу і предмет протистоянь. На думку багатьох дослідників, тільки в найближчі роки в Європі основними будуть дві групи факторів – економічні і культурні, які будуть зумовлювати предмет майбутніх конфліктів та їх ідентифікацію. Щоб адекватніше пояснити природу конфлікту та його відмінність від суміжних явищ, необхідно визначити межі конфлікту, тобто його зовнішні межі у просторі і часі. Слід виокремити три аспекти визначення меж конфлікту: просторовий, внутрішньосистемний і часовий. Просторові межі політичного конфлікту визначаються територією, на якій відбувається конфлікт, яка може бути різною по своїм розмірам – від мінімального простору до всієї земної кулі. Чітке визначення просторових меж конфлікту особливо важливо в міжнародних і міжетнічних відносинах, що тісно пов'язано з проблемою учасників конфлікту. Внутрішньосистемний аспект розвитку конфлікту і визначення його меж пов'язаний з тим, що будь-який конфлікт відбувається в певній системі, будь-то держава, міжнародна спільнота, територіальна громада. Внутрішньо системні відносини надзвичайно складні і багатоманітні, тому, тому конфлікт між сторонами, які входять в систему, може бути глибоким, широким чи приватним, обмеженим. Визначення внутрішньо системних меж конфлікту потребує чіткого виділення сторін конфлікту із всього кола учасників. Адже крім безпосередніх протидіючих сторін конфлікту можуть бути і такі фігури, як організатори конфлікту, підбурювачі, третейські судді, порадики, прихильники, супротивники тих чи інших осіб, які конфліктують поміж собою. Всі ці особи (чи організації) – елементи системи, тому межу внутрішньо системного конфлікту слід знати для впливу на процеси, що відбуваються, зокрема, для подолання руйнації системи в цілому. Часові межі – це хронологічна тривалість конфлікту, його початок і кінець. Від того, чи вважати конфлікт розпочатим, тривалим чи вже закінченим, залежить, зокрема, ступінь ефективності технологій, які застосовуються для вирішення конфлікту. Важлива умова подальшого аналізу – це створення типології етнополітичних конфліктів. Складність вирішення цієї задачі пов'язана з ідентифікацією політичного конфлікту і заключається в тому, що її можна розглядати як боротьбу між корпоративно-клановими угрупованнями в структурах влади; як колізію між реформаторами і контрреформаторами; як протистояння різних політико-ідеологічних утворень. Ця складність ідентифікації конфліктів визначається багатьма суперечностями та інтерпретацією цих суперечностей в свідомості учасників. З точки зору сфер виявлення політичні конфлікти розділяються на: 1) міжнародні і внутрішньополітичні; 2) по характеру нормативної регуляції – на інституціональні і неінституціональні; 3) по можливості їх регулювання – конфлікти з нульовою (які не мають варіантів регулювання) і з ненульовою сумою; 4) по часовій тривалості – коротко, середньо і довготривалі конфлікти. Аналіз динаміки важливий і для того, щоб вірно оцінити роль сил, які приймають участь у конфлікті. Будь-який конфлікт

несе в собі як позитивні, так і негативні риси, хоча переважання в ньому тих чи інших рис дозволяє охарактеризувати його як конструктивний або деструктивний. Важливим критерієм типології конфліктів виступає їх функціональна спрямованість, тому виокремлюють конфлікти конструктивні і деструктивні. Позитивні сторони конфлікту заключаються в наступному: конфлікт прискорює процес самосвідомості і одночасно слугує усвідомленню (ідентифікації) спільності, тотожності інтересів; він сприяє розрядці, грає роль вихлопного клапану для конструктивного виходу емоцій: демонструє незадоволення існуючим станом речей; заставляє рухатися вперед, відкидаючи старі відносини.

Деструктивні відносини виражаються в наступному: конфлікт створює загрозу соціальній системі; підриває довіру до сторін конфлікту; він породжує непорозуміння, розходження і розбрат. Необхідно враховувати і розподілення етноконфліктів на дійсні і уявні (фантомні). До реальних причин конфліктів відносяться особливості структурного і функціонального сметану тієї чи іншої системи (соціальна нестабільність, організаційні нестатки в організації сумісної діяльності і т.п.). Що стосується уявних конфліктів, то неспівпадання інтересів у них не сприймається як реальне, а як уявне. Це вигадані конфлікти, а в реальних конфліктах завжди мається на увазі ворожість в інтересах і відсутність співпраці. Так уявне перетворюється на дійсне. Ще одна класифікація конфліктів передбачає їх розподіл по ступеню інтенсивності. Автор цієї типології Д.Ден виокремлює наступні форми конфліктів: дрібні неприємності, сутички, які не представляють серйозної загрози; зіткнення серія сутичок, пов'язаних з розширенням кола причин, які викликають конфлікт, зменшення бажання співпрацювати один з одним); кризи (постійні і неминучі зіткнення, в результаті чого створюється так звана тупикова ситуація, коли опоненти переривають відносини). При цьому внутрішньополітичні кризи слід диференціювати по ступеню глибини і загрози для суспільної стабільності: урядова криза, яка настає внаслідок втрати урядом авторитету в суспільстві, апараті і парламенті. Цей вид кризи може розпочатися в результаті відходу частини міністрів від виконання узгодженої і схваленої парламентом програми; парламентська криза, яка означає параліч парламенту. Конфлікти в парламентській діяльності існують перманентно, вони надзвичайно багатоманітні і можуть виникати між парламентськими фракціями; між парламентом і урядом; між парламентом і президентом; між парламентом і групами тиску. Проте в умовах загострення міжфракційної боротьби, коли конфлікт досягає свого апогею, може виникнути ситуація. Що паралізує роботу парламенту. Вихід із такої кризи пов'язаний або з відставкою уряду, або з розпуском парламенту або з призначенням дострокових виборів; конституційна криза, якій передують конституційні конфлікти, пов'язані з недосконалістю Основного закону, спробами порушити закон державними органами внаслідок політичного розрахунку чи правової неграмотності. Прикладів переростання конституційних конфліктів в конституційні кризи є достатньо. Ще один критерій типології конфліктів

запропонував М.Дойч, який надає класифікацію конфліктів по типу їх учасників (особистостей, груп, класів, нації) і по видам відносин (всередині і - міжсистемний рівні) наступним чином: всередині - і міжсистемний (індивідуально-психологічний) рівень; - всередині – і між груповий (соціально-психологічний); внутрішньонаціональний і міжнародний. Класичною стала типологія виокремлення конфліктних ситуацій по статусній позиції її акторів: горизонтальні (особи чи групи, що не знаходяться і у підпорядкуванні один до одного); вертикальні (опоненти, що знаходяться в ієрархічному підпорядкуванні); змішані, в яких представлені вертикальні і горизонтальні складові компоненти. Типологія рівнів конфліктів в політичному аналізі займає особливе місце, постільки визначальними для політичних відносин є їх вертикальний вимір, тобто саме відношення «панування/підкорення». В свою чергу вертикальні конфлікти розділяються на конфлікти на макро- і мікрорівні. В основі макроконфліктів лежить суперечність між різними соціальними групами, перш за все це конфлікт між владою і суспільством в цілому та його складовими, коли відносини між номенклатурною елітою і соціумом загострюються до крайніх меж. Макроконфлікти мають форму державно-правових суперечностей і виступають у вигляді конфліктів між державою і особистістю (проблеми дотримання прав людини), державою і правовим статусом низько забезпечуваних страт населення, між державою (або окремими його інститутами) і суспільством. На макрорівні найбільш типовим випадком є відмінність статусів «верхів» і «низів», істеблішменту та маси, що потенційно несе в собі конфлікт. Макроконфлікти базуються на протиставленні всередині тієї чи іншої соціальної спільноти, наприклад, стосовно до політичної еліти – це конфлікти між основними її частинами, а також всередині кожної із них.

Тому даний тип конфліктних суперечностей приймає форму державно-адміністративних конфліктів, основу яких складає нерівно вагомість повноважень законодавчої і виконавчої гілок влади. Наприклад, надзвичайно широкі функції в розробці внутрішньої і зовнішньої політики різко дисонують з практичною відсутністю контролю за нею зі сторони парламенту. Невизначеність і розпливчатість компетенції двох гілок влади викликає ситуацію «перетягування канату» і стимулює бажання взяти на себе вирішення питань, що мають пограничний характер. Тому важливою проблемою для нормального функціонування влади стає чіткий розподіл влади різних державних органів. На особистісному рівні така конфліктна ситуація проявляється в змішуванні ролей і ціннісних орієнтацій представників законодавчої та виконавчої еліти, приймаючи форму питання: «Хто є головнішим?». При чому найбільш гострі сутички пов'язані з проблемами контролю і розпорядження власністю, а також призначення на ключові пости в органах державної влади. Таким чином, зміст таких конфліктних суперечностей може бути різним, наприклад, функціонально чи статусно-рольовим, проте учасниками колізій виступають носії влади. Як

свідчить філософський аналіз, в державно-адміністративній сфері конфлікти розгортаються на трьох рівнях – взаємодії інститутів, організацій та індивідів. В окремі періоди (наприклад, по питанням формування бюджету, реорганізації держапарату, пов'язаного з переміщенням значної кількості персоналу, призначення осіб на ключові пости в уряді і т.п.) може створювати значну напругу, загострювати відносини суб'єктів державного управління. Разом з тим виявлення зростаючих суперечностей – це найбільш оптимальний варіант, чим приховане зростання незадоволеності і латентний розвиток конфлікту. Державно-адміністративній сфері органічно властива структурна упорядкованість ланок системи управління. Саме ці риси визначають характер і рівень домінуючих форм конкурентної взаємодії. Мотивація конкурентної поведінки формується у зв'язку з розподілом матеріальних ресурсів, статусів і ролей. В той же час системі державного управління властива і серйозна функціональна роздробленість, що виражається, наприклад, в намаганні окремих міністерств, відомств, урядових комісій та інших державних структур привласнити функції інших органів управління; в дублюванні функцій; в неузгодженості процесів планування і бюджетного фінансування тощо. Таким чином, державно-адміністративна сфера – це нерівно вагова біполярна система: з однієї сторони, вона представляє собою цілісне утворення з жорстко розподіленими і формально закріпленими функціями, тому конфлікт в ній грає другорядну роль; з іншої – вона відтворює конфлікти як структурно і функціонально розділена система. В державно-адміністративній сфері присутні всі три ідеальних типи конфліктної поведінки, виділених в моделі канадського вченого А.Раппопорта: «боротьба», «гра» і «дебати». Розгортання державно-адміністративних конфліктів зводиться до наступного: конфлікти між політичними і державно-адміністративними (груповими чи індивідуальними) суб'єктами (структурами); конфлікти між державно-адміністративними структурами та організаціями державного і приватного секторів; конфлікти між відомствами, міністерствами та іншими організаційно оформленими ланками управління; конфлікти між центральними, регіональними і місцевими органам и державного управління; функціонально-рольові (вертикальні і горизонтальні) конфлікти всередині державних організацій та установ; неформальні конфлікти всередині і між окремими державними установами). 1) Протиріччя між політичними і державно-адміністративними структурами – це конфлікт принципів і критеріїв, які, з однієї сторони, орієнтують державні інститути на закріплення і стабілізацію політичної влади, а з іншої – націлені на макроекономічне регулювання суспільних відносин. Виникнення загрози панівному режиму зі сторони державних органів макроекономічного регулювання швидко ліквідується шляхом реорганізації міністерств і кадрових призначень, посилення персональної відповідальності. 2) Протиріччя між державно-адміністративними структурами і організаціями державного і приватного секторів слід розділити на дві групи: конфлікти між органами державного управління і підпорядкованими їм

підприємствами і конфлікти між державними установами і приватним сектором. В першому випадку джерелом суперечностей слугують протилежні устремління сторін: державні органи намагаються посилити свій контроль, а державні підприємства – вивільнитися від їх опікування. Подібні конфлікти породжуються системою господарювання, яка склалася, та активністю груп інтересів, що представляють різні категорії держслужбовців. Такі суперечності вирішуються за рахунок перерозподілу матеріальних ресурсів і взаємного уточнення прав. Їх розвиток та урегулювання має переважно інституціоналізований характер. 3) Конфлікти між відомствами, міністерствами та іншими організаційно оформленими ланками управління включають: а) конфлікти, що породжуються боротьбою за послаблення залежності від інших горизонтальних і вертикальних структур, корпоративними інтересами службовців, відмінностями в статусних і поточних повноваженнях. Особливо гостро такі конфлікти виникають в періоди реформації держапарату; б) боротьбу за долю відомства (організації) в бюджеті. Авторитет і значення того чи іншого відомства в держсекторі залежить саме від частки засобів, які воно контролює; в) суперечності між органами, які виконують функції координації (наприклад, між міністерством економіки) і галузевими міністерствами. 4. Конфлікти між центральними, регіональними і місцевими органами державного управління, в основі яких лежить неспівпадання специфічних інтересів населення окремих територій. Територіальна і фізична роздробленість органів управління стимулює суперечності в підходах до реалізації рішень як загальнодержавного масштабу, так і місцевого значення. Важливим джерелом напруги можуть стати умонастрої відповідних страт бюрократії. При урегулюванні цих конфліктів велику роль грає оптимальна ступінь ієрархічної підпорядкованості державних органів, під якими розуміється упорядкування двохсторонніх зв'язків в кожний конкретний момент, налагоджування безперервної інформації. 5. Внутрішньо організаційні конфлікти виникають: а) між структурними ланками та організацією в цілому; б) між окремими підрозділами, в тому числі лінійними і функціональними, ієрархічно підпорядкованими, між рольовими і фактичними властивостями суб'єктів управління. В процесі функціонування і розвитку будь-якої організації колишні цілі доповнюються часто несумісними, що й створює часто нові конфліктні ситуації, наприклад, ціннісні засади і принципи стикаються з цілями виживання. Це тягне за собою і мотиваційні відмінності, що породжують так звані апетенційно-аверсійні конфлікти, здатні конструювати такі форми поведінки службовців, які далеко відводять їх від вихідного сприймання причин суперечок. Особливий відтінок в конкуренцію цілей привносять і відносини лінійних і штабних підрозділів організації. Конфлікт між представниками адміністрації і спеціалістами зумовлюється намаганням кожної із сторін забезпечити собі рішучий вплив при прийнятті принципів для організації рішень. Як одні, так і інші обвинувачують один одного у вузькості мислення, нездатності

професійно ставити задачі розвитку організації, недисциплінованості і диктаті. На думку політологів, подолати найбільш руйнівні наслідки дивергенції цілей можливо за рахунок об'єднуючих потенцій керівників чи відповідних колегіальних органів (комісій, комітетів, груп).

Слід також розглянути етапи розвитку політичного конфлікту як соціального явища. Ситуація між конфліктом, розбіжностями і ситуаціями, в яких висловлюються взаємні претензії, не завжди переростає у конфлікт, є надзвичайно тонкою і не завжди лежить на поверхні. Фіксація конфліктних ситуацій – це задача надзвичайно складна, основою для яких виступає виділення етапів розгортання політичного конфлікту. Як свідчить філософська рефлексія, будь-яке соціальне явище проходить у своєму розвитку чотири основні стадії: 1) зародження, чи виникнення; 2) формування; 3) розквіт; 4) перетворення. При цьому і в теорії, і на практиці при аналізі конфліктів часто допускається загальна помилка: за конфлікт приймається його завершуючи стадія, «вибух», після якого настає або стабілізація, або розпад системи, об'єднуючої сторони конфлікту. На жаль, упускається головне – необхідність пізнати початок конфлікту, його замасковану стадію. Ця перша, латентна стадія, характеризується соціальною напругою, і відмічається появою прочуття незадоволеності існуючим станом речей, симптомів напруги і хвилювання. Симптоми латентної стадії, як правило, включають емоційні реакції негативного плану, в тому числі ворожість і агресію, а також утопічні надії, що проявляються в різного роду фантазіях, ностальгії по минулому. Ця стадія охоплює як окремі суспільні групи і верстви, так і владні структури. В рамках суспільної думки гострота політичних проблем, незважаючи на їх невизначеність, проявляється в теоретичних дискусіях, дебатах на сторінках газет. В цілому на рівні суспільства виділяються три ознаки напруги: в широких колах населення розповсюджуються незадоволеність станом справ в різних сферах діяльності і незадоволеність існуючим порядком; втрачається довіра до влади, зникає почуття безпеки, розповсюджуються песимістичні оцінки майбутнього, масового психічного незадоволення, емоційного сплеску; масові дії: ажіотажний попит і скупка товарів, міграція в інші райони, за кордон; стихійні і організовані мітинги, демонстрації, забастовки.

Таким чином, на першій стадії динаміки конфлікту виникає конфліктна ситуація – латентна, скрита частина конфлікту, яка характеризується соціальною напругою. Під латентною стадією розуміється потенційний конфлікт, який може спалахнути, якщо сформується відповідні для цього умови. Наступна стадія політичного протистояння передбачає його інституціоналізацію, коли предмет конфлікту починає усвідомлюватися його учасниками. На цій стадії відбувається поступова консолідація опонентів, а думки стають реальною силою, суб'єкти починають усвідомлювати свої власні інтереси та устремління супротивника. Необхідно відмітити, що в реальному житті дві перші стадії важко розрізняються. В той же час слід діагностувати наявність соціальної напруги за допомогою спеціальних досліджень та уважного

відслідковуванню обстановки в соціумі. Стадія формування конфлікту закінчується інцидентом, який являє собою центральну і рішучу ланку конфлікту. Він уособлює наступ відкритої боротьби за володіння об'єктом (цінностями, благом). Інцидент передбачає три умови: 1) перший учасник свідомо і активно діє на протигагу іншому (тобто своєму противнику); 2) другий учасник усвідомлює, що вказані дії направлені проти його інтересів; 3) у зв'язку з цим він і сам приймає активні дії, направлені проти першого учасника. Всі інциденти слід розділити на дві групи: 1) дії противника, які носять відкритий характер: політична боротьба, економічні санкції, вербальні дискусії; 2) скриті дії опонентів, особливості яких заключаються у спробі притаїти свої наміри від противника, заплутати і обдурити протилежну сторону. Основний метод у цьому випадку – це так зване рефлексивне управління, при якому основи для прийняття рішень передаються однією із діючих осіб іншій особі, що означає, що один із суперників намагається передати і упровадити у свідомість іншого таку інформацію, яка заставляє цього другого діяти так, як це є вигідним для того, хто передав інформацію. До складу рефлексивного управління входять провокації, інтриги, маскування, створення хибних об'єктів і взагалі будь-яка неправда, яка може мати, в свою чергу, складну структуру і приймати тим самим вид правдивої інформації. Явно, що перший вид інциденту – відкриті дії – зустрічається значно рідше, чим другий. Другий тип інциденту розповсюджується практично для всіх видів конфліктів і різних сфер, включаючи конфлікти в найвищих ешелонах влади, в сфері економічних відносин. Третя фаза динаміки конфлікту – це фаза відкритого протиборства, суб'єктами якої є рухи, об'єднання, політичні партії, які стають рушійною силою, в контексті якої помітною відчувається роль політичних лідерів, які здійснюють вплив на політичні процеси. У свою чергу, організована опозиція, розпочинаючи відкриті дії, переконує владну еліту вступати в різного роду конфлікти і проводити відповідні операції. Якщо ж влада без діє, тобто не намагається вирішити колізію (в правових рамках чи за допомогою застосування сили), конфлікт із соціального, економічного чи правового перетворюється на власне політичний. Конфлікт розширює свої межі і починає втягувати у свою орбіту все більше учасників і робить суперечливими все нові й нові проблеми. Стає ймовірним революційний вибух і на перший план висуваються силові, військові засоби придушення конфлікту. Із сфери політичного протиборства він переходить у розряд воєнного конфлікту, коли військове насилля використовується в якості основного засобу вирішення протиріч. Коротко характеризуючи дві останні стадії розвитку конфлікту (розквіту і загасання), слід мати на увазі, що стадія розквіту передбачає собою дії по реалізації тієї стратегії, яка вироблена опонентами (її часто називають стадією протиборства). Стадія загасання конфлікту часто має метою ліквідувати противника, правда, у випадку партнерської орієнтації учасників конфлікту зміст вказаних стадій

змінюється і на третій стадії здійснюється пошук варіантів вирішення проблеми, а на четвертій підписується відповідна угода.

Висновки

Отже, специфіка етнополітичного конфлікту заключається в наступному: етнонаціональний конфлікт – невід’ємна частина світу політики, мотиваційна основа політичного життя. Одне неможливе від іншого, тому сучасні визначення етнонаціональної політики передбачають включення в його структуру феномена конфлікту. Так, на думку ряду філософів політика може бути визначена як боротьба суб’єктів, що переслідують конфліктуючі цілі між собою, результатом якої стає регульований і контрольований владою розподіл цінностей, а суперечності і, що виникають, потребують їх вирішення. Світ політики – це світ публічності, простір для багатоманітності можливих дій, Саме у відкритому суспільному зіткненні думок соціальний світ набуває нового характеру, стає політичним світом. Світ політики – це світ відносин, які сприяють конкретній індивідуальній свободі завдяки можливості вибору, але й в той же час підсилюючих незадоволеність і хвилювання. В результаті формується стратегія дій та ціннісні судження, які надають політичним уявленням раціонально-прагматичного характеру. Це створює потенційну основу конфлікту, постільки кожний індивідуальний чи груповий суб’єкт має свої власні інтереси, які так чи інакше стикаються з інтересами інших людей. Предметом політичного конфлікту можуть бути специфічні ресурси – державна влада, упорядкування політичних інститутів, політичний статус соціальних груп, цінності і символи, які базують політичної влади і даної політичної спільноти в цілому. В цьому заключається ключова відмінність політичного конфлікту від індустріального конфлікту: якщо в економіці ресурси ділять більш чи менш справедливо, та іноді погоджуються на кооперацію, щоб спочатку збільшити виробництво продукції, а потім його розділити, то в політиці це неможливо. Пост президента чи голови уряду не можливо розділити, як і кількість місць в парламенті.

Перспективи подальших наукових досліджень:

- аналіз місця і ролі українського етнонаціонального фактора у стабілізації поліетнічного соціуму Об’єднаної Європи і світу;
- шляхи і напрями подолання етнонаціональних конфліктних ситуацій в умовах становлення інформаційно-культурної єдності світової спільноти.

Література

1. Павленко Ю.В. История мировой цивилизации.- К.: Феникс, 2002.- 760 с.
2. Бех В.П. Социальный организм: философско-методологический анализ./ Владимир Павлович Бех. – Запорожье: «Тандем-У», 1998.- 186 с.
3. Людина і культура в умовах глобалізації. Збірник наукових статей. – К., Вид. ПАРАПАН, 2003. – 400 с.

Максименюк М.Ю. Механизм саморозворачивания этнонациональных конфликтов в условиях современных интеграционно-дезорганизационных процессов.

В статье дается анализ саморозворачивания этнонациональных конфликтов в условиях современных интеграционно-дезорганизационных процессов; дается определение «механизма саморозворачивания этнонационального конфликта», разные точки зрения на механизм саморозворачивания, детерминанты этнонациональных конфликтов и пути их преодоления.

Ключевые слова: механизм, механизм саморозворачивания конфликтов, этнонациональный конфликт, противоречивость, деструктивные отношения, типология конфликтов.

Maximenyuk M.Y. The mechanism of the ethno national conflicts self unwrapping in conditions of modern fusion-disorganization processes.

The article to be annotated deals with the analysis of ethno national conflicts self unwrapping in conditions of modern fusion-disorganization processes; the article defines «mechanism of the ethno national conflicts self unwrapping», the different points of view on the unwrapping mechanism of the ethno national conflicts and a way of their overcoming.

Key words: mechanism, mechanism of the ethno national conflicts self unwrapping, discrepancy, destructive attitudes, typology of conflicts.